

*Стельмах М. В., студент 5 курсу,
14 групи, Інституту підготовки кадрів
для органів прокуратури та кримінальної
юстиції Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ЖІНОК ДО ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Призначення покарання у вигляді позбавлення волі, особливо для жінки, є значним стресом. У першу чергу це обумовлено зміною умов життя, обмеження свободи пересування, а також значне зменшення контактування з близькими та родичами. Відбування покарання у вигляді позбавлення волі доволі швидко спричиняє зміни в мотиваційній та психологічній сфері засудженого, пов'язане з переоцінкою переконань, ціннісних орієнтацій та інших. Саме процес адаптації є початковим етапом в процесі відбування покарання, а отже його ефективність на мою думку є запорукою досягнення основних цілей покарання, ефективної соціально-виховної роботи, а також процесу ресоціалізації засуджених жінок.

Процес адаптації до місць позбавлення волі, як вже було зазначено, відіграє дуже важливу роль, проте для жінок він є набагато тяжчим та складнішим, аніж для чоловіків. Як зазначає О. Беца, від того, наскільки вдало відбудуватиметься процес пристосування в'язня до нових соціальних умов, наскільки швидко він засвоюватиме нові цінності, норми, правила поведінки життя, залежить не лише його подальша доля, але й доля інших індивідів, у більш широкому соціальному вимірі – соціальна безпека [1, с. 65].

Процес адаптації засуджених жінок обумовлений певними особливостями мотиваційної спрямованості, що в кінцевому результаті дозволяє поділити адаптацію на позитивну та негативну. При позитивному результаті, засуджена швидко адаптується до режиму, бере активну участь у організаційній та трудовій діяльності, доволі легко контактує з оточуючими. У свою чергу, при негативній адаптації починає розвиватися негативна спрямованість особистості, ускладнюється шлях до її виправлення та ресоціалізації.

Важливим питанням є виокремлення тих причин та умов, що впливають на адаптацію жінок у місцях позбавлення волі.

На сам перед це спосіб життя, який потрібно змінювати. У кожного, даний період займає різний проміжок часу, що у свою чергу доволі часто

супроводжується надмірним напруженням, а також постійним стресом у жінки. Саме тому, на початковому етапі доволі розповсюдженим є сумування за домівкою, близькими людьми, постійним колом оточення, що в свою чергу супроводжується все більшим відчуженням, а також розвитком відчуття зневаги та ненависті.

Жінка доволі сильно залежить від родинних зв'язків порівняно з чоловіками, адже дуже часто це в свою чергу супроводжується розпадом сімейного благополуччя. Негативним є утримання у виправних установах без урахування збереження материнських якостей засуджених жінок та відновлення їх соціально корисних контактів з родиною (відсутність нормальних побутових умов, неповноцінне харчування, дефіцит індивідуального простору, суворе регламентація режиму дня, обмеження умов для прояву самостійності та відповідальності тощо) [2, с. 220]. Тому не дарма, міжнародні документи у галузі прав людини відносять жінок, дітей та молодь до «найбільш уразливих категорій в'язнів». А отже, важливими елементами є постійне спілкування із засудженою, надання їй психологічної допомоги, а також можливості спілкуватися з родиною та близькими.

Не ефективний процес адаптації до відбування покарання призводить до вироблення у жінок стійких негативних рис – підвищеною емоційністю, експресивністю, жорстокістю, збудженістю тощо. По суті, тюремні норми передбачають постійну слухняність, уміння виконувати накази. Покірність і слухняність – це той урок, який покликана дати в'язниця, але найменше цей урок буде потрібен, щоб освоїтися на волі. Строк кримінального покарання, вид режиму і його атрибути, з одного боку, повинні викликати в засудженого переживання, здатні втримати його від вчинення нових злочинів, а з другого боку – не повинні згубно позначатися на його здоров'ї й стані психіки [3]. І ці поняття повинні бути правильно сформовані у розумінні засудженої саме під час процесу адаптації до відбування тюремного строку.

Якщо ця робота не буде проведена, то подальший процес відбування покарання часто посилює розвиток пригнобленого стану жінок. Цей стан зумовлюється повною незвірою у своїх силах, та можливістю знову знайти нормальне життя [4, с. 178]. Такі засуджені не порушують режиму, проте постійна пригніченість не сприяє створенню повноцінної особистості та обов'язково повинна бути знята. І саме правильна адаптація спрямована на недопущення розвитку даного виду мислення та морального занепаду.

Як висновок, варто зазначити, що процес адаптації є ключовим початковим етапом у процесі відбування покарання з позбавленням волі. Адже правильна адаптація впливає на подальше ефективне відбування покарання та досягнення цілей які має на меті покарання, задля отримання в кінцевому результаті особи, яка буде прагнути до подальшої соціалізації та повернення до суспільства. Саме тому розроблення ефективних програм, надання

психологічної допомоги та проведення індивідуальної роботи із засудженими жінками, а також змогу бачитися із сім'єю є запорукою правильної та ефективної адаптації у місцях позбавлення волі.

Список використаної літератури:

1. Беца О. Соціально-психологічні аспекти роботи з жінками, яких притягнуто до кримінальної відповідальності / О. Беца // Соціальна політика і соціальна робота. – 2003. – № 1 (ч.1). – С. 64–72.
2. Суліменко О. В. Ресоціалізація жінок, засуджених до позбавлення волі / О. В. Суліменко // Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України : матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квіт. 2017 р., м. Харків) : в 2 т. – Харків, 2017. – Т. 2. – С. 219–222.
3. Яковець І. С. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи / І. С. Яковець, К. А. Автухов, О. В. Таволжанський // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані. – Миколаїв: Іліон, 2016. – С. 126–162.
4. Чуфаровский Ю. В. Юридическая психология : учебное пособие / Юрий Валентинович Чуфаровский. – Москва. : Право и Закон, 1997. – 320 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА

**СУЧАСНА НАУКА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

Матеріали «круглого столу»
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(Харків, 25 квітня 2018 року)

Харків
«Право»
2018

УДК 343.988
С89

Редакційна колегія:

д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін (*голова*);
д-р юрид. наук, проф. А. Х. Степанюк;
канд. юрид. наук, доц. К. А. Автухов (*відповідальний секретар*);
канд. юрид. наук, доц. М. В. Романов;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
канд. юрид. наук, ас. О. В. Гальцова

Сучасна наука кримінально-виконавчого права : матеріали «круглого столу» для студентів, аспірантів та молодих вчених (Харків, 25 квітня 2018 р.). – Харків : Право, 2018. – 468 с.

ISBN 978-966-937-444-8

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників «круглого столу», присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України. Матеріали подані в авторській редакції.

УДК 343.988

ISBN 978-966-937-444-8

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2018
© Оформлення. Видавництво «Право», 2018

Наукове видання

**СУЧАСНА НАУКА
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

Матеріали «круглого столу»
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(Харків, 25 квітня 2018 року)

Видається в авторській редакції

Підписано до друку з оригінал-макета 13.06.2018.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 27,2. Обл.-вид. арк. 28,8. Вид. № 1923.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ТОВ ПРОМАРТ
Тел. (057) 717-28-80